

УДК 911.3:338.432(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2025-4-4>

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 2005–2025 РОКІВ

Яроменко Оксана Володимирівна

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії і туризму,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0002-2259-1046

Логвиненко Ірина Павлівна

кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри природничих наук,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0950-2934

Миронець Ніна Ростиславівна

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри географії і туризму,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2336-3157

Актуальність дослідження: агропромисловий комплекс України має значний виробничий потенціал та створює основу експорту. **Предметом дослідження** є сільське господарство України та галузі переробної сфери. **Мета дослідження:** суспільно-географічний аналіз розвитку АПК впродовж останніх 20 років, у тому числі в умовах воєнного сьогодення. **Методологія дослідження:** системно-структурний підхід, методи системного аналізу та синтезу, статистичний та графічний методи. **Результати дослідження:** проаналізовано посівну площу сільськогосподарських культур в Україні в динаміці. За останні 20 років найбільшу площу зернових і зернобобових культур було засіяно у 2002 р. (15 392 тис. га); площі буряка цукрового в Україні в останнє десятиліття не були великими, у 2024 р. порівняно з 2005 р. скоротилися у 2,5 рази. Зросли посівні площі соняшнику. Посівна площа сільськогосподарських культур в Україні (зокрема, картоплі, овочевих культур, насаджень плодкових та ягідних культур) зменшилася. Показники урожайності сільськогосподарських культур зростають. Аналіз кількості сільськогосподарських тварин в Україні засвідчує стрімке зменшення кількості великої рогатої худоби. Кількість поголів'я свиней децю зменшилася з 2020 року. Майже у 2 рази зменшилося поголів'я овець та кіз у 2025 р. порівняно з 2005 роком. Розведення птиці в Україні за останні 20 років є найбільш стабільним. **Практичне значення:** здійснено суспільно-географічний аналіз розвитку агропромислового комплексу України впродовж останніх 20 років, у тому числі в умовах воєнного сьогодення в країні, що важливо для України, де АПК є однією з основних експортних галузей. **Висновки:** окреслено переваги та проблеми в розвитку агропромислового комплексу. Стан АПК України за останні 20 років демонструє стабільність і позитивну динаміку. **Перспектива подальших досліджень** полягає у вивченні можливостей розвитку аграрної сфери, адже підвищення ефективності АПК привело до зростання інтересу серед як національних, так і закордонних інвесторів.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, аграрна сфера, сільське господарство, рослинництво, тваринництво, агробізнес.

SOCIO-GEOGRAPHICAL ASPECTS OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX DEVELOPMENT IN UKRAINE IN THE PERIOD 2005-2025

Yaromenko Oksana Volodymyrivna

Candidate of Geography, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Geography and Tourism,
Private Higher Education Establishment
“Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities”, Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-2259-1046

Lohvynenko Iryna Pavlivna

Candidate of Biological Sciences, Associate professor,
Associate Professor at the Department of Natural Sciences,
Rivne State University of the Humanities, Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-0950-2934

Myronets Nina Rostyslavivna

Candidate of History, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Geography and Tourism,
Private Higher Education Establishment
“Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities”, Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-2336-3157

Relevance of the study: The agro-industrial complex of Ukraine possesses a significant production potential and creates the basis for exports. The agriculture of Ukraine and the processing sector constitute **the subject of the study**. The socio-geographical analysis of the agro-industrial complex development in Ukraine over the past 20 years, including the current military situation is the **purpose of the study**. **The research methodology** includes a system-structural approach, and the methods of system analysis and synthesis, as well as statistical and graphical methods. **Research results:** the analysis covered the dynamics of the sown area of agricultural crops in Ukraine. Over the past 20 years, the largest area of grain and leguminous crops was sown in 2002 (15,392 thousand hectares); sugar beet areas were not large in Ukraine in the last decade, in 2024 compared to 2005 they decreased by 2.5 times. Conversely, sunflower sown areas increased. The total sown area of agricultural crops in Ukraine (in particular, potatoes, vegetable crops, fruit and berry plantations) has decreased. Additionally, crop yield indicators are increasing.

An analysis of the number of farm animals in Ukraine over the past twenty years shows a rapid decrease in the number of cattle. The number of pigs has decreased slightly since 2020. The number of sheep and goats decreased almost 2 times in 2025 compared to 2005. Poultry farming in Ukraine over the past 20 years has been the most stable. **Practical significance:** a socio-geographical analysis of the development of the agro-industrial complex of Ukraine over the past 20 years has been carried out, including the conditions of the current war in the country, where the agro-industrial complex is one of the main export industries which is important for Ukraine. **Conclusions:** the study outlined the advantages and problems of the agro-industrial complex development. The state of the agro-industrial complex of Ukraine demonstrates stability and positive dynamics over the past 20 years. **The prospect of further research** lies in studying the possibilities of the agricultural sector development. Ultimately, increasing the efficiency of the agro-industrial complex has led to increased interest among both national and foreign investors.

Keywords: agro-industrial complex, agricultural sector, agriculture, crop production, livestock breeding, agribusiness.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс (АПК) є стратегічно важливою складовою господарства України, охоплюючи широкий спектр діяльності – від пер-

винного виробництва сільськогосподарської продукції до її переробки та збуту. Складність та інтегрованість агропромислового комплексу визначаються його багатогранною

структурою, що об'єднує різні галузі для виробництва та забезпечення високоякісної сільськогосподарської продукції [8].

В умовах війни в Україні відбулася трансформація агропромислового комплексу. Введення бойових дій в країні та логістичні труднощі суттєво вплинули на суспільно-географічний вимір агропромислового комплексу через зміни в розташуванні виробництв, структурі сільськогосподарських земель, переробці та збуті сільськогосподарської продукції та брак трудових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку сільського господарства та галузей переробної сфери досліджували Г. Балабанов, І. Дудник, Д. Мальчикова, В. Нагірна, Я. Олійник та ін. Оскільки в умовах війни агропромислове виробництво зазнало неочікуваних змін, питання стану та розвитку АПК є надзвичайно актуальним.

Проблеми трансформації агропромислового комплексу висвітлено у працях Р. Грінченко, О. Риковської, А. Ребриної, М. Соболева, О. Могилевської [3, 8–11] та ін. Зокрема, Р. Грінченко у своїй науковій праці «Трансформація підприємств агропромислового комплексу України» зазначає, що підприємства агропромислового комплексу України у 2013–2014 рр. провадять свою діяльність у надзвичайно важких і нестабільних умовах. Сільськогосподарські товаровиробники України орієнтувалися переважно на виробництво продукції рослинництва як більш рентабельної [3]. А. Ребрина, О. Могилевська й інші здійснили аналіз особливостей управління стратегічним розвитком агропромислового комплексу України в умовах воєнного сьогодення з урахуванням впровадження принципів «Індустрії 4.0». Саме інвестиції в інновації, зокрема в аграрні технології, дають можливість підвищити ефективність виробництва, знизити витрати та покращити якість продукції АПК [8]. Виклики та завдання аграрного сектору України в умовах війни розкрито Ю. Кормишкіним [7]. Водночас інформаційними джерелами, що розкривають стан розвитку агропромислового виробництва впродовж 2005–2025 років, є інформація Державної служби статистики України

й офіційні дані Міністерства аграрної політики та продовольства.

Формулювання цілей статті: здійснити загальний суспільно-географічний аналіз розвитку агропромислового комплексу України впродовж останніх 20 років; розкрити стан функціонування сільського господарства за галузями виробництва в умовах воєнного сьогодення в країні; висвітлити експортний потенціал АПК та програми його підтримки в умовах війни в Україні.

Аналіз агропромислового господарства України здійснено з використанням системно-структурного підходу. У рамках дослідження застосовано суспільно-географічний підхід, методи системного аналізу й синтезу, а також статистичний метод, який дав змогу оцінити динаміку ефективності розвитку різних галузей агросектору країни. Для візуалізації аналітичних даних використано графічний метод.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство України має значний виробничий потенціал, забезпечує сировиною переробну промисловість, створює основу експортного потенціалу тощо. Незважаючи на воєнний стан та складну соціально-економічну ситуацію в Україні, у 2022 р. на території країни активно тривали весняно-польові роботи та працювали підприємства агропромислового комплексу.

Проаналізуємо посівну площу сільськогосподарських культур в Україні в динаміці. За останні 20 років найбільшу площу зернових і зернобобових культур було засіяно у 2002 р. (15 392 тис. га); площі буряка цукрового в Україні в останнє десятиліття не були великими, у 2024 р. порівняно з 2005 р. скоротилися у 2,5 раза. Зросли посівні площі соняшнику: у 2005 р. – 3743 тис. га, 2015 р. – 5105, 2020 р. насадження зросли, охопивши 6457 тис. га. Посівні площі соняшнику поширилися й на лісостепову частину України. У 2024 р. посівні площі соняшнику в Україні становили 5020 тис. га [4] (рис. 1).

З метою підтримки сільського господарства в умовах війни в Україні ФАО за фінансової підтримки уряду Японії впровадило програму безоплатного надання насіння кукурудзи та соняшника. Таким чином, під-

тримку отримали малі фермерські господарства й сільськогосподарські виробники у дев'яти регіонах України, які найбільше постраждали від військових дій: Чернігівській, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській, Сумській, Миколаївській, Харківській та Херсонській областях.

Насадження картоплі в період 2005–2020 рр. коливалися від 1514 до 1325 тис. га.

Площа овочевих культур у період 2005–2024 рр. практично не змінювалася (440–460 тис. га). Значно скоротилися площі насаджень плодових та ягідних культур:

2005 р. – 299, 2015 р. – 235, 2024 р. – 41 тис. га. У 2024 р. посівна площа сільськогосподарських культур в Україні (зокрема, картоплі, овочевих культур, насаджень плодових та ягідних культур) зменшилася на 194 тис. га за останні 10 років [4] (рис. 2). Вагома причина – це повномасштабна війна в Україні, тимчасова окупація частково південних та східних областей, у яких великий відсоток насаджень займали саме площі овочевих і плодово-ягідних культур.

Зазначимо, що для 2020 та 2024 рр. дані наведено без урахування тимчасово окупова-

Рис. 1. Посівні площі зернових і зернобобових культур, буряка цукрового фабричного та соняшнику в Україні [4]

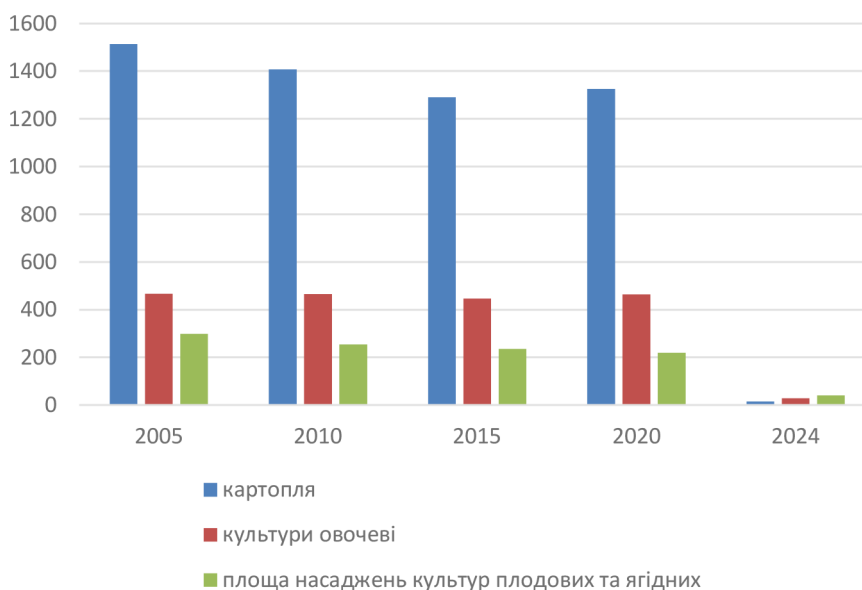

Рис. 2. Посівні площі картоплі, овочевих, плодових та ягідних культур України (тис. га) [4]

ної території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Станом на 2024 р. інформацію висвітлено за категорією «підприємства». Оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних [4].

Загальний обсяг сільськогосподарської продукції, зібраний з усіх посівних площ сільськогосподарських культур в Україні (валовий збір): зернових і зернобобових культур у 2005 р. становив 38 016 тис. т, у 2020 р. – 64 933, 2024 р. – 56 246 тис. т [4]. Обсяг виробництва соняшнику: 15 468 тис. т у 2005 р., у 2015 р. – 10 331 тис. т, 2020 р. – 9150, 12 798 тис. у 2024 р. [4]. Валовий збір соняшнику станом на 2024 р. зріс на 3648 тис. т порівняно з 2020 р.

За останні 20 років валовий збір картоплі в Україні є стабільним. Статистична інформація щодо загального обсягу врожаю картоплі в динаміці така: 2005 р. – 19 462 тис. т, 2010 р. – 18 705 тис. т, 2015 р. – 20 839, 2020 р. – 20 838, 2023 р. – 21 359 тис. т. Обсяги виробництва овочевих і плодово-ягідних культур залишалися практично незмінними до 2022 р. і задовольняли попит на внутрішньому ринку:

у 2005 р. зібрано 7295 тис. т овочевих культур та 1690 тис. т плодово-ягідних; 2010 р. – 8122 та 1747 тис. т відповідно; 2015 р. – 9214 тис. т та 2153 тис. т (статистичні дані для 2015 р. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях). Станом на 2024 р. дані наведено за категорією «підприємства»; оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних [4]. У 2024 р. валовий збір овочевих культур Державна служба статистики України визначає на рівні 1035 тис. т, плодових та ягідних – 311 тис. т.

Варто зауважити, що в рамках урядової програми «єРобота» у 2022 р. було запроваджено надання грантів для підтримки створення та розвитку садівництва, ягідництва, виноградарства та тепличного господарства. Програма орієнтована як на юридичних осіб, зокрема фермерські господарства, так і на фізичних осіб – підприємців. До основних умов отримання гранту на розвиток цих галузей належать обмеження в обсягах виробництва, необхідність 30 % співфінансування, а також зобов'язання щодо створення нових

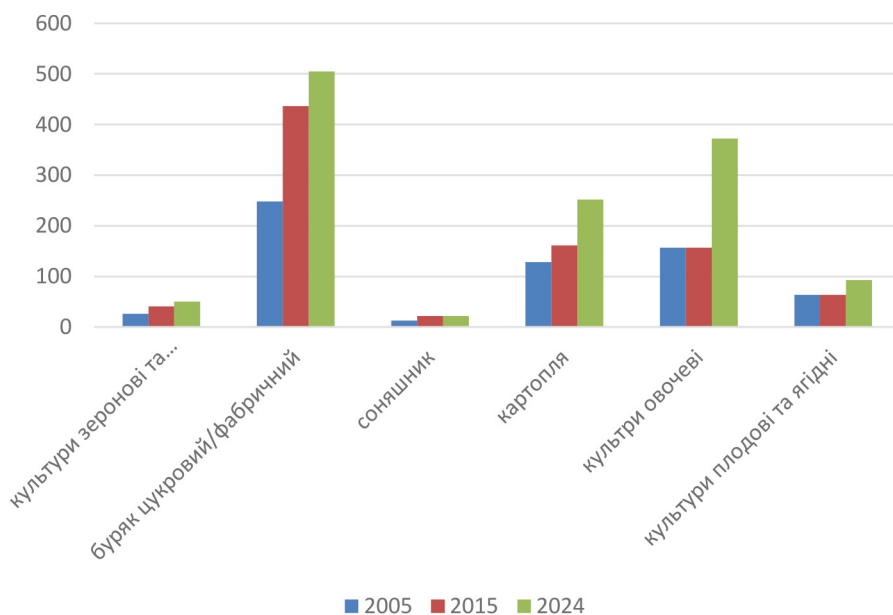

Рис. 3. Урожайність сільськогосподарських культур, ц з 1 га зібраної площі [4]

робочих місць або залучення нових членів до роботи у фермерському господарстві [9].

Вагомим показником є урожайність сільськогосподарських культур в Україні. Показники урожайності зростають. До прикладу, урожайність зернових і зернобобових культур у 2024 р. зросла в 1,9 раза порівняно з 2005 р.; соняшнику – в 1,7 раза, картоплі – у 2 рази (рис. 3).

Програма USAID з аграрного та сільського розвитку (АГРО) у межах ініціативи USAID на підтримку стійкості агросектору – AGRI-Україна розподіляє безплатні міндобрива для озимих культур для виробників, які обробляють від 5 до 500 га та розташовані в таких областях: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська. Ця точкова підтримка бізнесу хоч і допомагає деяким виробникам, але не впливає суттєво на розвиток аграрного сектору [9].

Аналіз кількості сільськогосподарських тварин в Україні протягом останніх 20 років засвідчує стрімке зменшення кількості великої рогатої худоби: у 3 рази у 2025 р. порівняно з 2005 роком. Кількість поголів'я свиней дещо зменшилася з 2020 року. Майже у 2 рази зменшилося поголів'я овець та кіз у 2025 р. порівняно з 2005 роком. Найбільше птиці було вирощено у 2020 р. – 220,5 тис. голів. Розведення птиці в Україні за останні

20 років є найбільш стабільним завдяки зростанню попиту на цю продукцію серед населення (рис. 4).

Для 2025 р. дані наведено без урахування тимчасово окупованих Російською Федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Виробництво основних видів продукції тваринництва відображено в таблиці 1. За результатами аналізу статистичних даних спостерігаємо тенденцію до зростання м'яса у забійній масі по всіх областях України. Проте майже в 1,9 раза зменшилося виробництво молока по Україні: 2005 р. було виготовлено 13 714,4 тис. т молока, 2024 р. – 7246,4 тис. [4]. Зменшення виробництва молока спостерігалось кожні п'ять років за останнє двадцятиріччя. У виробництві яєць у країні є різниця за роками. Найбільше виробництво яєць спостерігаємо у 2010 р. (17 052,3). Щодо виготовлення вовни як одного з видів продукції тваринництва спостерігаємо зменшення виробництва.

Після кризових 2013–2014 рр. (анексія Криму, військові дії на сході, продовольче ембарго Росії, обмеження транзиту товарів через Росію) експорт з України продукції АПК впав на 20 %, проте українські експортери змогли переорієнтувати товарні потоки, завоювати нові ринки збуту продукції і досягти майже рекордного експорту в 2017 р.

Водночас зростає увага до потреб споживачів і розвитку людського капіталу, що

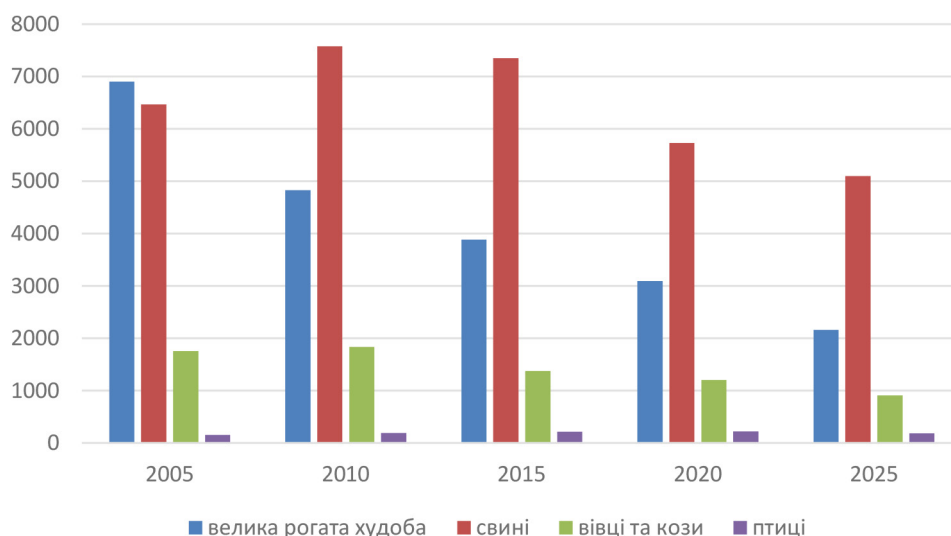

Рис. 4. Кількість сільськогосподарських тварин в Україні (тис. голів) [4]

забезпечує помітний прогрес у діяльності підприємств.

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції тваринництва [4]

Рік	М'ясо у забійній масі (тис. т)	Молоко (тис. т)	Яйця (млн шт.)	Вовна (тис. т)
2005	1597,0	13 714,4	13 045,9	3195
2010	2059,0	11 248,5	17 052,3	4192
2015	2322,6	10 615,4	16 782,9	2270
2020	2477,5	9263,6	16 167,2	1573
2024	2353,0	7246,4	11 597,9	1119

Загальний експорт аграрної продукції з України збільшився майже в 1,7 раза – з 10,8 млрд дол. США у 2008 р. до 17,8 млрд дол. США у 2017 р., що стало майже рекордним показником за всю історію незалежності України. Рекордний обсяг експорту агропродовольчої продукції спостерігався у 2012 р. – 17,9 млрд дол. США [11].

В умовах повномасштабної війни в Україні аграрії переходять на вищий рівень якості, розширюють експортні можливості та вдосконалюють виробничі процеси.

Протягом дії воєнного стану в Україні у межах державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %» сільськогосподарські товаровиробники залучили 33,8 млрд грн, що становило 15 % від усіх укладених договорів. З 2023 року триває реалізація кількох програм за підтримки міжнародних донорів. Серед них – програма грантової підтримки, ініційована ФАО завдяки фінансуванню Європейського Союзу. Ця ініціатива спрямована на надання інвестиційних грантів мікро- та малим сільськогосподарським виробникам, кооперативам, а також асоціаціям, що займаються виробництвом продукції з географічними зазначеннями. До участі в програмі залучені агровиробники зі Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей і частини Чернівецької області. Програма охоплює визначені напрями в ланцюжках створення доданої вартості [9].

Україна має розвинений продовольчий комплекс, який спроможний не лише повною мірою забезпечити населення країни харчовими продуктами, а й формувати активну

позицію країни на міжнародних ринках низки ключових агропродовольчих товарів.

Завдяки традиційно потужному агропродовольчому експорту Україна є одним із гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі, експортували $\frac{3}{4}$ від того, що виробляли, внутрішнє споживання зернових становило лише 20–25 %. Україна постачала 10 % світового експорту пшениці, понад 14 % кукурудзи і понад 47 % соняшникової олії. Наразі завдяки допомозі партнерів Україна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії із часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. У 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу [1, 10].

Висновки та перспективи. Упродовж 2005–2025 років агропромисловий комплекс України загалом демонструє стабільність і позитивну динаміку:

- вирощування та збір за всіма групами сільськогосподарських культур задовольняють потреби внутрішнього ринку;
- посівна площа сільськогосподарських культур в Україні (зокрема, картоплі, овочевих культур, насаджень плодкових та ягідних культур) зменшилася. Проте є тенденція нарощування виробництва овочів і забезпечення попиту країни на плодово-ягідні культури;
- забезпечення потреб внутрішнього ринку у м'ясі, м'ясопродуктах та яйцях (загалом споживання свинини, яловичини та м'яса птиці зросло з 54,1 кг у 2022 р. до 54,7 кг на 1 особу у 2023 р. [1]);
- розведення птиці в Україні за останні 20 років є найбільш стабільним.

Проте протягом останніх 20 років спостерігаємо стрімке зменшення кількості великої рогатої худоби: у 3 рази у 2025 р. порівняно з 2005 роком. Майже у 2 рази зменшилося поголів'я овець та кіз у 2025 р. порівняно з 2005 роком. Викликами є «кадровий голод» і проблеми в експорті сільськогосподарської продукції.

Агропромисловий комплекс України продемонстрував високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу. Підвищення ефективності АПК привело до зростання інтересу як серед національних, так і серед закордонних інвесторів. Особливо показовим стало змінення структури підприємств за їх масштабами.

Водночас воєнні дії, що тривають в Україні через війну з Російською Федерацією, спричинили значне погіршення продовольчої безпеки. Це обумовлено, зокрема, зруйнованою інфраструктурою, розривом логістичних ланцюгів, пошкодженням господарств і виробничих потужностей, дефіцитом трудових ресурсів, а також зниженням обсягів виробництва харчової продукції на працюю-

чих підприємствах. Вагомими залишаються екологічні проблеми. Адже через бойові дії та мінування території не всі виробники сільськогосподарської продукції могли використовувати поля для посіву у східних та південних областях України, деякі площі були непридатними для використання.

У пошуках шляхів для підвищення продуктивності сільськогосподарські господарства все частіше переходять до співпраці в рамках коопераційних об'єднань, упроваджують сучасні технології та розширюють площі своїх земельних угідь. Зростає і кількість релокованих сільськогосподарських підприємств. Пріоритетним завданням залишається відновлення агровиробництва на деокупованих територіях.

Література

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складники стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiystosti-problemy-ta> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення. 2024. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-kompleks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-riicali-yi-soghodiennia/> (дата звернення: 15.10.2025).
3. Грінченко Р. Трансформація підприємств агропромислового комплексу України. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2014. Том 46. № 3. С. 28–34.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.09.2025).
5. Законодавчі зміни в агросекторі на 2025 рік. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/legislative-changes-in-agriculture-for-2025> (дата звернення: 15.10.2025).
6. Калько А. Д., Яроменко О. В. Трансформаційні процеси у сільському господарстві Рівненської області. *Науковий вісник Чернівецького університету* : збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. Вип. 814: Географія. С. 88–92.
7. Кормишкін Ю. А. Виклики та завдання аграрного сектору України в умовах військової агресії. *Modern Economics*. 2024. № 47 (2024). С. 39–45. [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-06)
8. Ребрина, А., Могилевська, О., Білич, В., Єгіазарян, Г., & Куриленко, О. Стратегія управління розвитком агропромислового комплексу України в контексті впровадження принципів індустрії 4.0. *Розвиток міста*. 2025. 1 (05), 118–127. <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.1-17>
9. Риковська О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань / О. Риковська, О. Фраєр, О. Михайленко ; за ред. М. Белкіна, А. Даниляк. Київ : ГО «Екодія», 2024. 22 с.
10. Русан В. М., Жураковська Л. А. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. Центр економічних і соціальних досліджень, відділ секторальної економіки НІСД. 14.02.2024. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosector_15022024.pdf.
11. Соболева М. І. Розвиток агропромислового комплексу України в останні 10 років. *Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. 2020. Вип. 1. С. 96–98.
12. Яроменко О. В. Релокація підприємств України в умовах воєнного стану: географічний аспект. *Природнича освіта та наука*. Рівненський державний гуманітарний університет, 2024. Випуск 2. С. 76–81.

References

1. Ahrarnyi sektor Ukrainy u 2023 rotsi: skladnyky stiikosti, problemy ta perspektyvni zavdannia [Agrarian sector of Ukraine in 2023: components of sustainability, problems and promising tasks] (2023). *NISS*. Retrieved October 15, 2025, from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiikosti-problemy-ta> [in Ukrainian].
2. Ahropromyslovyyi kompleks Ukrainy, ohliad nishi ta realii sohodennia [Agro-industrial complex of Ukraine: niche overview and current realities]. (2024). *YouControl*. Retrieved October 15, 2025, from: <https://blog.youcontrol.market/ahropromislovii-kompleks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-rieliyi-soghodiennia/> [in Ukrainian].
3. Hrinchenko, R. (2014). Transformatsiia pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy [Transformation of enterprises in the agro-industrial complex of Ukraine] *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 46 (3), 28–34. Ternopil: TNTU [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (2025). Retrieved September 25, 2025, from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Zakonodavchi zminy v ahrosetori na 2025 rik [Legislative changes in the agricultural sector for 2025]. (2025). BDO Ukraine. Retrieved October 15, 2025, from: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/legislative-changes-in-agriculture-for-2025> [in Ukrainian].
6. Kalko, A. D., & Yaromenko, O. V. (2019). Transformatsiini protsesy u silskomu hospodarstvi Rivnenskoï oblasti [Transformational processes in agriculture of Rivne region] *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 814, 88–92. Chernivtsi National University [in Ukrainian].
7. Kormyshkin, Yu. A. (2024). Vyklyky ta zavdannia ahrarynoho sektoru Ukrainy v umovakh viiskovoi ahresii [Challenges and tasks of the agrarian sector of Ukraine under military aggression] *Modern Economics*, 47, 39–45. [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-06) [in Ukrainian].
8. Rebryna, A., Mohylevska, O., Bilych, V., Yehiazarian, H., & Kurylenko, O. (2025). Stratehiia upravlinnia rozvytkom ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy v konteksti vprovadzhennia pryntsyviv industrii 4.0 [Strategy for managing the development of Ukraine's agro-industrial complex in the context of implementing Industry 4.0 principles] *Rozvytok Mista*, 1 (5), 118–127. <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.1-17> [in Ukrainian].
9. Rykovska, O., Fraier, O., & Mykhailenko, O. (2024). Analiz stanu silskoho hospodarstva Ukrainy ta implementatsiia normatyvno-pravovykh aktiv YeS, dotychnykh do ahrarynykh ta dovkillievnykh pytan [Analysis of the state of agriculture in Ukraine and implementation of EU legal acts related to agricultural and environmental issues] Kyiv: NGO “Ekodiia” [in Ukrainian].
10. Rusan, V. M., & Zhurakovska, L. A. (2024). Ahrarnyi sektor Ukrainy u 2023 rotsi: skladovi stiikosti, problemy ta perspektyvni zavdannia [Agrarian sector of Ukraine in 2023: components of sustainability, problems and promising tasks] *NISS, Department of Sectoral Economics*. Retrieved February 14, 2024, from: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_agrosetor_15022024.pdf [in Ukrainian].
11. Sobolieva, M. I. (2020). Rozvytok ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy v ostanni 10 rokiv [Development of the agro-industrial complex of Ukraine over the last 10 years] *Visnyk SNT NNI Biznesu i Menedzhmentu KhNTUSG*, 1, 96–98 [in Ukrainian].
12. Yaromenko, O. V. (2024). Relokatsiia pidpriemstv Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: heohrafichnyi aspekt [Relocation of enterprises in Ukraine under martial law: geographical aspect] *Pryrodnycha Osvita ta Nauka*, 2, 76–81. Rivne State Humanities University [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.10.2025

Стаття прийнята 12.11.2025

Статтю опубліковано 22.12.2025